

JOSEP BURGAS

MAX-KING

○

LA BOGERIA D'UN MICO

CARICATURA TRÀGICA

EN UN ACTE Y UN PRÒLEG

Digitized by the Internet Archive
in 2011 with funding from
University of North Carolina at Chapel Hill

MAX KING

Aquesta obra es propietat del autor.
La *Sociedad d' Autores Españoles* es la
encarregada del cobro dels drets de re-
presentació.

Queda registrada convenientment.

MAX-KING

o La bogeria d' un mico

CARICATURA TRÀGICA

EN UN ACTE Y UN PRÒLEG, ORIGINAL Y EN VERS DE

JOSEP BURGAS

SALVADOR BONAVÍA. IMPRESSOR.

PLASSA DEL PÍ, 5. — BARCELONA — 1918

REPARTIMENT

Personatges

Actors

MAZ-KING. . . .	Don Avelí Galceràn
EL DOMADOR . . .	» Domènec Aymeric
LA CAMBRERA . . .	D. ^a Antonia Baró
EL MAGISTRAT. . .	Don Carles Capdevila
EL BANQUER . . .	» Rafel Bardem
EL MINISTRE . . .	» Miquel Sirvent
EL GRAN PASTOR . .	» Ramón Tor
EL GENERAL . . .	» Ferràn Bozzo
EL FABRICANT . . .	» Antoni Casanovas
EL CAPTAIRE . . .	» Vicents Daroqui
EL MINER. . . .	» Andreu Guixer
EL LLADRE	» Joaquim Viñas
L'ÀCRATA	» Joan Bonet
EN PAU BONHOME . .	» Salvador Cervera
EL PETIT PASTOR . .	» Lluís Rivas

DIRECTOR D'ESCENA: Domènec Aymeric

L'acció, ara, en un país imaginari.

PRÒLEG

EL DOMADOR,

abans d'alsarse'l teló de boca, s' dirigeix al públic

Dispensin, cavallers... Una pregunta: que, per casualitat, aquí, entre'l públic, haurien vist un mico?.. No, eh?.. Si, vaja, ja'l puc dar per perdut, ja... Pobra bestial.. No n'han sentit parlar del rei dels micos? D'aquest orangutà qu'es tot un home, que's diu Max-King, que fuma, que bèu wisky, que vesteix elegant, y es fí, y es manso?.. Manso, fins a cert punt, que quan l'irriten fa honor al seu origen, s'abraona, serra les dents, grinyola y treu les urpes com qualsevol persona exasperada. Jo só l'amo, del mico; molt més que amo; el domadô, el seu mestre... L'altre dia, al treure'l de la gavia per fé'l número, en el precís moment de presentarlo a la lluida y nombrosa concurrència, me va fugí, escapat, cap a la porta de la «Menagerie»; escabullintse'm per entre la gentada se'm va perdre, y ja no l'he vist més Hont va anâ a raure?

Qui ho sab!.. Jo, per la meva desventura,
sols sé que l'he perdut y que ab ell perdo
un bon amic... y el pà, que es més de dordre
Y es llàstima, pobre! Ara que havia
après de lletra v tot! Si, si! Si al veure'l
o sentirlo parlar, tothom s'hi enganya.
Perfecte vertebrat, ab un bon físic,
ab un cor que funciona, que batega
dúctil a l'emoció, com tots nosaltres,
y ab un instint d'amor a la familia
y als seus semblants, més refinat que'l nostrel
Perque semblés més home, jo, per medi
de l'electricitat li vaig fê extreure
el pel que li enlletgia part del cutis
De lleig, encara n'es, però, què diable!
alguns espectadors, y que'm perdonin
els presents... Deu n'hi dó!... Perxò, la bestia
com que's va veure ab facultats, instruida,
y, al mirarse al mirall, fins s'agradava,
li agafà la mania de conèixer
d'aprop l'humanitat. Prou vareig ferli
mil y una reflexions... Tot và sé inútil!
Va comensar: que nó, que s'aborria;
que ab mi mai fora rès; que era una llàstima,
tant jove y tant esclau; que ell se sentia
ab cor de prosperar, de ferse un home...
Simiesques ilusions!.. Somnis de mico!
«La nostra societat—li vaig dî—es plena
de trenca-colls, d'abims .. No siguis tonto;
pensathi, Max, abans de decidirte.
Ab un petit descuit que't descobreixi
l'humanitat, sorpresa y enganyada,
se venjarà de tu y del téu cinisme
engaviant altre cop, no com faig jo ara,
portante triomfalment de poble en poble,
en nom de l'Art, per ennoblir ta especie,
sinó en nom de la freda Zoologia,
per sê escarni de grans y de quitxalla
en el parc d'un París, d'un Reus, d'un Londres.»

Però ell no ha fet cap cas dels meus discursos.
M'ha fugit!... M'ha deixat, potser per sempre!
Ajúdin-me a cercar la bestiola!..
Volen veure'l retrat? El porto; mirinse'l.

*(Desplega un gran cartell ab el retrat del mico Max-
King, vestit de frac y corbata blanca, sense rès al cap
y duent una safata ab ampolles de xampany y copes
a la mà.)*

Aquí tenen la fitxa antropomètrica.
Se'n fan càrrec del tipo?... Si algun dia
fà la casualitat que ab ell se topin
pel passeig, al cafè, al teatre... 'ls prego
que'l fassin detenir. Faràn una obra
de caritat an ell y un servei màxim
a un pobre domador que, al perdre'l mico,
pert un company y pert les caixalades,
que, quasi es lo més trist que un hom pot perdre
en aquet miserable mon de mones.
Apa, entesos, doncs, eh?...

Que s'hi conservin!

(Se retira fent una reverencia.)

ACTE ÚNIC

Esplèndida sala d'un sumptuós palau. Al fons, gran portalada que permet distingir part del vestibol. A la esquerra, porta que dona al menjador; a la dreta, porta que condueix a un salonet. Una tauleta a primer terme esquerra; sillons, cadires, miralls, etc.

Al alsarse el teló, MAX-KING atravessa l'escena de dreta a esquerra, fent la mateixa figura que la del mico del cartell que EL DOMADOR ha mostrat en el Pròleg. Al instant mateix torna a entrar sense la safata y acompanyat de LA CAMBRERA.

MAX. Vens de veure la taula?... Y bé, què't sembla?

CAMB. Ja comensa a fer goig.

MAX. Tu, sabs?... muixonil

Passi'l que passil... Ho tens entès?

CAMB. Descuidi.

MAX. El vell senyor marquès m'ha deixat amo de les riendes del carro y de la bossa.

Si ets bona minyoneta, jo't prometo que hi guanyaràs, prò molt!

CAMB. Bé, home, bé... Gracies per endavant.

MAX. Faré que se t'augmenti

d'un duro cada mes... (*Abrassantla ràpidament.*)
y una abressada
cada dia.

CAMB. (*Esquivantlo.*) Els dits quiet!

MAX. Vina aquí, tonta.

(*La Cambrea se'n va rient per la dreta. Max, també, però torna a entrar ab altre safata plena d'ampolles. Entra EL DOMADOR, se treu el fuet y el fa petar.*)

DOM. Oh, Max!... Ja ets meu!... Hop-là!...

MAX. Què fàs?

DOM. Entrega't.

Rendeixte aquí mateix!

MAX. Dèixat de tralles,

y parlem.

DOM. (*Fent petar el fuet.*) A la gavia! .. Hop-là!

MAX. Dimoni!

Veiam si'm faràs fè una trencadissa...

Deixa'l fuet, te torno a di.

(*El Domador amaga'l fuet y Max deixa la safata damunt la tauleta.*)

Aixís!... Aral...

Quí t'ho ha dit que era aquí?

DOM. Tu dèixaho corre;

el cas es que ja't tinc.

MAX. Però, bé, digues:

Còm m'has pogut trobar?

DOM. Còm? Preguntantho.

MAX. (*Alarmat.*) Preguntant per un mico?

DOM. Per un home

que'n fa la cara.

MAX. (*Respirant.*) Ah! Aixís, del mal, el menos.

M'havies espantat; espanta-micos!

DOM. Ja sabs que no m'agrada comprometre
als amics.

MAX. (*Encoixant.*) Gracies, noi.

DOM. (*Admirat del luxe de la sala.*) Però . es possible?
Hont t'has ficat, bergant?... Potser tu ignores
que això es palau de nobles?

MAX. Què m'expliques!
Si ho sabré!... Es d'un marquès qu'es molt bon
M'ha llogat per vuit dies; sòu esplèndit, [home.
tracte excelent...

DOM. Si?

MAX. Si; gent a mes ordres,
una cambrera guapa; es dir, demana!

DOM. Quin càrrec t'ha donat?

MAX. Soc... soc... còm dirtho?

El quefe del servei, el secretari,
el majordom...

DOM. Ah, bé... Y sols per vuit dies?

MAX. El temps precis per preparà una festa
pera avui anunciada y que's tenia
d'aplassar pèls motius que vas a veure.
Fà un grapat d'anys, molts anys, al quedar viudo,
va envià, el senyor marquès, el seu fill únic,
molt lluny, al Extrangê, a que l'eduquessin.
Y com que avui el fill, que es tot un home,
havía de arribâ, per celebrarho
se feia la festassa.

DOM. Ah, y no's celebra?

Per què?

MAX. El marquès va rebre un telegrama
del noi, dient que té un atac de «grippe»,
y que no pot venî. L'home, figúrat
quin trastorn! Desseguida, es clà, a suspendre
la festal... Agafa'l tren, y ane mi'm deixa
amo del personal, dientme:—Té, cuidat
d'anunciar la suspensió del acte.

DOM. Y tu has complert ja l'ordre?

MAX. *(Senyalantli la porta de l'esquerra.)* Jo? Vès, fixat.

DOM. Una taula parada!... Noi, quin luxol

MAX. Ho he fet tot al revés Primer, despatxo
al servei que'm podia comprometre;
en llogo altre de nou, y al punt envío
tot un feix més d'invitacions... Per prompte
que retorni el marquès, ab fill o sense,
n'hi haurà ben bé per tres o quatre dies,

y, sent la festa avui, are, a les dotze,
es segur que el meu plan no ha d'esbullarse.
Veuré realisat, per fi, el meu somni
de coneixer d'aprop aquesta rassa
d'animals superiors que'n dieu homes.

DOM. Te felicito, Max.

MAX. (*Prenent un paper de la tauleta.*) Guaita la llista
dels comensals.

DOM. (*Admirat.*) Ah! Ah! Tot es gent d'upa.

MAX. Què't creies, doncs? Les classes directores!
Lo més granat de l'alta aristocracial

DOM. Y als pobres, doncs, no'ls vols coneixe?

MAX. Els pobres

també vindràn, també, que avui es festa
y recullen aquí la seva almoina.

El marquès m'ho ha advertit abans d'anarsen.
M'ha dit que allà, a la porta, 'ls reparteixi
dos rals a cada un.

(*Entra LA CAMBRERA per la dreta.*)

CAMB. Senyor...

MAX. (*A Domador per lo Cambretera.*) Veus?... Miratela.

DOM. No, no va malament.

MAX. Eh?... què te'n sembla?

DOM. Que fa per tu.

MAX. (*Intrigat.*) Per què?

DOM. Perque es molt «mona.»

CAMB. Hi ha uns quants pobres que esperen.

MAX. (*A Domador.*) Lo que't deia;
ja son aquí. (*A la Cambretera.*) Que passin.

CAMB. (*Alarmada.*) Aquí dintre?
Y l'alfombra, senyó?

DOM. (*Extranjat.*) Aquí dins, els pobres?
però, que't tornes boig?

CAMB. Aquesta purria?

MAX. (*Cremat.*) Que passin, dic!

(*La Cambretera se'n va pel fons.*)

(*A Domador.*) Fesme'l favor, vés, dígalshi
que só'l fill del marquès jo, que ell es fòra.
Vès d'explicâ'lshi tot tan bé com sàpigues.

Ah; y que no entrin plegats.

DOM. Pro, jo... quin pito
hi toco ab tot això?

MAX. Seràs el mestre
de cerimonies, tu; vens de perilla.
Vesteix molt tení un «chef» aristocràtic,
aixís, ben elegant, ben plantat, guapo...

DOM. (*Anantse'n pel fons.*) De guapo. . mès que túl

MAX. (*Cridantlo*) Calla! Ara hi penso...
Vatúa el mon dolent!... M'en descuidava!
No vindrán menestrals; la classe mitja...

DOM. També la vols coneixe?... No t'ho aprovo;
empleats, botiguers, artistes, prempsa...
Son uns pobres senyors o uns senyors pobres
que tenen tots els vicis y defectes
dels de dalt y els de baix, y que no gasten
cap de ses cualitats... Classe inodora,
que no es ni carn ni peix, sense rès típic,
sens color, sens relleu.

MAX. Prou! Prou!... Deixemho;
no m'interessen, doncs. Que entrin els pobres.
(*Max s'asseu a un silló aprop la tauleta. El Domador va al fons y parla baix als pobres que apareixen continguts per LA CAMBRERA.*)

CAMB. (*Desde la porta, contenint l'onada de pobres.*)

De un en un! M'ho han manat! No pot ser, vaja!

MAX. Que entrin.

DOM. (*A Cambrera.*) Déixals passar.

(*Entren atropelladament EL CAPTAIRE, EL MINER, EL LLADRE, L'ACRATA, EN PAU BONHOME, EL PETIT PASTOR y altres pobres. La Cambrera se'n va per l'esquerra enduentse'n la safata.*)

CAP. Senyò!... Una gracia
de caritat, senyor!...

P PAS. (*A Lladre*) Vaja, no empenyis!

LLAD. A mi'm toca, ara.

ACRA. Oi, no!

LLAD. Si senyò! Ai, tinya!

- DOM. (*Traientse el fuet y fentlo pelar.*)
Tots a la filal Hop-là! Tot-hom enrera!
Què us heu cregut, aquí?
- MAX. (*A Domador, baix.*) Què fas? No!... Mira
que son homes això, eh?... que no son micos!
(*A Captaire*) Qui ets tú?
- CAP. Un pobre, ja ho veu...
- MAX. Y per què ets pobre?
- CAP. Perque sempre n'he estat; perque'ls meus pares
ja n'eren... y, es clar, jo, doncs, naixent pobre,
no puc pas ser rès més...
- MAX. Ah, no?
- CAP. No; ho porto
ane la massa de la sang...
- MAX. Retirat.
- CAP. Que vol dir que es deshonra'l ser captaire?
(*Captaire s'encltra a segón terme.*)
- DOM. (*Ab tò iròmic a Max.*)
Si'ls quartos que hi ha al mon—y tants que'n
no s'han fet per ell, ell no hi té cap culpa. [sobren
- MAX. No s'han iet per ell, dius?
- DOM. No, no li'n donen...
- MAX. Y perque no se'ls pren?
- DOM. Cah! Massa feinal
Rusinyols, palanquetes... Uil... Y els lladres
estan molt exposats avui en dia.
Els que corren pel camp, a la aventura,
han de aguantâ'ls civils, que son la peste;
y els de dintre ciutat no poden viure...
El gran comers els fa una competencia
horrorosa!...
- MAX. (*A Miner.*) Y tu, qui ets?
- MIN. Un minê en vaga.
No m'ha entrat rè al ventrell de fa tres dies.
- MAX. Ah, es menjar, lo que vols?
- MIN. Alimentarme.
- MAX. Es tot el teu ideal?
- MIN. La meva deria,

per trespà independent, felís y lliure,
fora ser ric.

MAX. Ah, si?... Y què fas per serne?

MIN. Doncs... vaig contra'l burgès .. y, quan es l'hora
d'anà a votar, hi vaig ab l'entusiasme
que'm mana'l comité...

MAX. Y rès més no probes?

MIN. Això y... jugà a la rifa.

MAX. Ves, retirat.

Jo t'asseguro'l pa.

MIN. (*Foïós.*) Si?. . Per la vida?

MAX. Per la gana d'avui.

MIN. (*Trist*) Que Deu li augmenti
la caritat.

P.PAS. Senyor!

MAX. Dignes, tu; parla.

P.PAS. Jo he baixat de montanya... A mi'm coneixen
tots pel Petit Pastor; sinó que'm trobo
cansat de sol, de vents y de glassades.
M'he conyensut, tot treballant la terra,
que la terra no té entranyes, pels pobres.
D'ovelles ja no'n tinc; tres que'n tenia,
el llop me n'ha fet presa.

PAUB. No se'l cregui.

ACRA Els de montanya rai!

P.PAS. Què?

PAUB. Allí es la vida
més felissa que aquí y molt més barata.

P.PAS. Vols cambià ab la meva?

MAX. Prou disputes!

(*A Pau Bonhome.*)

També'ts dels descontents, tu?

PAUB. Si, pro callo.

Só un pobre ciutadà, jo En Pau Bonhome.
Treballador de mena, mai me fico
ab ningú, ni protesto, ni disputo.
Jo estaria com peix a la peixera
si no fos que'l govern y el municipi
me balden a tributs.

(*Mostra els forros de les butxaques de les calses.*)

LLAD. Si, pero estafa
la llei sempre que pot!

ACRA. Què lleis ni raves!

MAX. (*A Acrata.*) Vina aquí, tu. D'hont surts?

ACRA. (*Avansa coixejant.*) Jo, aquí hont me veuen,
soc un humil apòstol de l'acràcia.
Vui el bé universal; perxò predico
l'igualtat entre els homes...

MAX. Absoluta?

ACRA. Absoluta.

DOM. (*A Max, baix.*) Aquest vol que tots coixegin
del peu dret.

MAX. (*Baix.*) De segur.

ACRA. Sempre maquino
contra tot: propietat, religió, patria...
sempre contra el govern!

LLAD. Si, pero's deixa
governar per la dòna. (*Els pobres riuen.*)

ACRA. Fals! Mentida!

LLAD. Si ho hem vist a dotzenes de vegades.

ACRA. Y a tu t'han vist robant!

LLAD. Bé..!

ACRA. (*A Max.*) Si! Es un lladrel

PAU B. Malaguanyada llesca que li dongui!

CAP. Ha estat a la gardunya!

LLAD. Si en mala hora
vaig pendre'l que no es meu, va ser per pura
necessitat.

CAP. (*Irònic.*) Ja, ja...

MIN. Si, si!

PAU B. Contèumho.

LLAD. Per du un tros de pa a casa... ho sabs?

CAP. Nosaltres
també'n tenim de fills, y quan apreta
la fam, el pa, sabem prou demanarlo
ab tota humilitat.

LLAD. Per cobardia!

PAU B. Arri, allà, lladregot!

- MIN. (*Al Ladre.*) Gandull
ACRA. Estúpits!
Miserables!
- CAP. Bergant!
MAX. (*Alsantse y irucant un timbre.*)
Prou! Envejosos!
(*A la CAMBRERA, que entra per l'esquerra.*)
Que entrin al salonet.
- CAM. Tots?
MAX. Que s'esperin
allà dins, tots plegats, y altres que'n vinguin.
(*Als pobres.*) Anèu; se os cridarà quan sia l'hora.
(*Els pobres s'enretiren poc a poc cap a la porta de la dreta; segon terme, fins que desapareixen.*)
- P.PAS. (*A Max.*) Grans mercès, bon senyor.
MAX. Apa, depressa.
- LLAD. (*Anantsen a Acrata.*) No sembla fill del pare!
ACRA. (*A Lladre; baix.*) Y tal; quin home més estrany!
- CAP. (*Baix a Pau Bon.*) Hont ens dú?
PAUB. (*A Captaire, baix.*) No sé, no .. 'M sembla que això portarà cua...
(*Tots els pobres han entrat al salonet. La Cambrera, després de ajustar la porta, se'n va pel fons.*)
- DOM. (*A Max.*) Max!... Ten comptel
Potser t'han descobert!... Palen de cues!
MAX. No hi ha por; cà! La duc ben amagada!
Per xò, no't creguis, no; 'm pot comprometre.
A lo millor, distret, me la pessigo
entre'l silló y la cuixa y... vès! figúrat
si arribo a fé un grinyol dels que acostumo!
- CAM. (*Entrant pel fons.*) Senyoret, senyoret ..
MAX. Quí hi ha?
CAMB. Uns senyorassos
que acaben de baixar de uns automòvils.
- MAX. Obra el cancell; au, ves.
(*La Cambrera s'en va pel fons.*)
(*Al Domador.*) Y tu... espavilat;

- ja ho tens entès?
- DOM. Si. (*Apart.*) Si t'entenc que'm pelin.
(*El Domador se'n va pel fons.*)
- MAX. Pobres pobres que ni ells ab ells s'estimen!
Y quina humanitat més poca solta!
Oh, y no sé si vaig bé, jo, are, per rebre
la gent d'upa... Veiam... (*Enmirallantse.*) Sil...
(*LA CAMBRERA entra pel fons y va cap a l'esquerra.*)
- CAMB. No demana
rès més el senyoret?
- MAX. Si, vina. . acòstat!
Prudencia, sobre tot, te repeteixo;
ni que sentis, ni vegis, ni que diguin,
tu... silenci!
- CAMB. Molt bé.
- MAX. Jo soc, desde ara,
el senyor Marqueset... Ho entens, bufona?
(*Senyalantli la galta ab el dit*) Fesme un petó aquí.
- CAMB. Ail Uixl. . (*Anantsen.*) Ont va, aquest mico?
- MAX. Si no fos que estic cert que aquesta noia
ignora el meu origen, pensaria
que es que m'ha conegut.
(*EL DOMADOR entra pel fons y desde la porta's di-
rigeix als senyors que apareixen en el vestibol.*)
- DOM. Senyors!... El jove
marquès!... (*A Max.*) Ja'ls tens aquí.
- MAX. (*A Domador.*) Gran reverencial
(*Entren GENERAL, BANQUER, MAGISTRAT, GRAN
PASTOR, MINISTRE, FABRICANT y altres senyors.*)
- GEN. (*A Max*) Tinc molt gust!
- MAX. Es tot meu.
- BAN. Marquès, celebros
la felís arribada, en que sensible
sía que'l seu papà...
- MAX. Gracies... No's troba
massa bé, no, l papà.
- GEN. Cansat?
- MAX. Figuri's!
- MAGI. Benvingut, marqueset... L'enhonorabona!

FAB. Molt senyor meu!...

G.PAS. Marquès!...

(*Max va contestant a les salutacions ab reverències y encaixades als demés senyors.*)

FAB. (*Baix a Magistrat.*) Pero, no deien que aquest fill del marquès era tan jove? Si fa cara de vell!..

MAGI. Gastat; a causa de la dissipació!... Sembla que'm trobi davant de un delinqüent.

GEN. Marquès, jo sento... tots sentim vivament que aquí no pugui serhi present el seu papà...

MAX. Si; es llàstima; pero, es clà; ab l'emoció y ab la fatiga del viatge, no es extrany...

MINIS. Si, si... no... Al pobre se l'ha de dispensâ...

MAX. (*Encaixant.*) Excelencia!

FAB. (*Apart al General.*) Esplèndit! Un tipo original, eh?

GEN. La figura m'ha semblat, de debò, interessantíssima.

DOM. Prenguin seient...

MINIS. Mercès.

(*La majoria dels senyors s'asseuen fent animats grups.*)

MAX. (*A Magistrat.*) Y bé, què'm conta el senyor Magistrat?

MAGI. (*A Max*) Psé!... Ja ho pot veure. Anem fent.

MAX. Se treballa?

MAGI. Feina, molta.

MAX. Mentres pel mon hi corri gent perversa, els administradors de la Justícia tindran ab què ompli el pap y la butxaca.

MAGI. Vol dir que la Justícia...

MAX. (*Interrompentlo.*) S'alimenta del esperit del mal; se'n aprofita;

com les hienes y els corps, remou cadavres y se'ls menja, no es cert?

MAGI. Bé, però... fixis que nosaltres, en cambi d'això, als homes, els apaguem la sed d'odi y venjansa repartintlos, arreu, càstics y premis.

MAX. Ah, si?... Es dir que, de premis, també'n donen?

MAGI. El premi es la patent de l'ignocencial

MAX. Y als ignocents, per premi, els obsequien ab presó preventiva?...

MAGI. (*Enfudat.*) Oh, bó... No sempre!
(*Magistrat se separa de Max y s'apropa el Banquer.*)

DOM. (*Aport a Max.*) Aquet es el Banquê.

BAN. (*A Max.*) A les seves ordres.

MAX. Què?... què tal els valors?

BAN. Bé.

MAX. Baixen?... Pugen?

BAN. L'«interior» te tendencia a anar de baixa...
Ara l'«exterior»...

MAX. Oh, no cal dirho.
L'exterior de vostès sempre es magnífic: ben habillats, ben tips... Sempre fan cara de satisfets, vostès.

BAN. (*Sorprès, baix, a Magistrat.*) Y d'això en diuen un noi ben educat?

DOM. (*Baix a Max.*) Ten compte.

MAGI. Plànyil,
pobre marquès!

BAN. Y tall! Més li valia
deixarlo al Extrangê.

MAGI. O no desmamarlo.

MAX. Què diu, de desmamar?

MAGI. (*Dissimulant.*) No... rê... 'm parlava de la seva senyora...

BAN. Si; li deia
que are te el nen a dida.

MAX. Ah! No se'ls cria
ella mateixa, els fills?

BAN. Oh, no! No es moda

criarse'ls fills avui.

MAX. No? Doncs les mares
del país que he deixat, son, y perdonin,
més bones mares.

MAGI. Còm?

MAX. Si! Elles sols viuen
pels fills, quan son menuts. Dides? Ninyeres?...
Abandonà'ls així a una qualsevulga?
Quan algú'ls els vol pendre, elles s'hi tornen
a cops de puny, a cosses, ab les ungles,
a cops de cua, si convé...

BAN. (*Rient.*) De cua?

Ai, quina gracia!

DOM. (*Esverat, a Max, baix.*) Max! Què t'empatolles?
De cúa, has dit?

MAGI. (*A Banquer, baix*) Si no fos tan ridícol,
seria deliciós aquest subjecte.

MAX. (*A Ministre que s'apropa.*)

Excelencial

MINI. Marquès!

MAX. Vós, gran Ministre,
representant avui, aquí, del quefe
d'Estat, que per molts anys Deu ens conservi,
espero m'honrareu el cap-de-taula.

MINI. No; això, no; mai, Marquès.

MAX. Per què?

MINI. Aquesta honra
vos toca a vós; per vós es l'homenatge,
vós sou l'anfitrió.

MAX. Pro no ganejo
com un primer ministre, jo.

MINI. (*Sorprès y ab indignació.*) Còm? .. Y ara!

MAX. (*A Gran Pastor que s'apropa.*)

Què diu el Gran Pastor?

G.PAS. Vostè què'ns conta?

MAX. Que tal marxen les coses de l'Iglesia?

G.PAS. Oh, molt mall... Malament!... Està perduda,
la humanitat. D'ensà del modernisme,
que al mon ja no hi ha fè.

- MAX. No?
- G.PAS. Per desgracia,
no fa cas de nosaltres; no'ns escolta.
- MAX. Vol dir?
- G.PAS. Si.
- MAX. Doncs jo entenc que'l criar clero
es com tenir minyona, que'ls que'n gasten,
es perquè'ls hi convé... Si se'n poguessin
estar, no hi posi dubte, no'n tindrien,
- G.PAS. *(Indignat.)*
Pró... això es una heretgial Que no'l senten?
- BAN. *(Apart)* No se sembla de rès an el seu pare!
- FAB. Espero, marqueset, que vindrà un dia,
a visitar la fàbrica...
- MAX. La seva?
- FAB. Set-cents telers!
- MAX. Proul Proul Aixís que'm diguin
que'l cotó ha baixat molt y que la baixa
l'ha atrapat a vostè ple d'existencies,
aquell dia vindré.
- FAB. *(Amoscat.)* Bè, home!
- MAX. Què?
- FAB. Gracies!
- MAX. Quina sòrt que'm desitjal
Vindré a veure
la cara que farà, tan diferenta
de quan dobla'ls diners a cartes vistes.
- FAB. No ho trobo de bon gust... vol que li digui?
*(Se retira del grupu y acompanyat del Magistrat
se'n va per l'esquerra.)*
- DOM. *(Baix.)* Max, per l'amor de Deu, prou ironies
que tu'ls vas esquivant y son capassos...
- MAX. D'anarsen?... No, no temis... Fos visita
de compliment y prou, llavors, encara...
Pero's tracta de un tec... Pendràn paciencial
*(El General s'hi apropa. Domador se'n va per
l'esquerra.)*
Generall
- GEN. Oh, no .. amic.

- MAX. (*Ficsantse en el volar d'un insecte.*) Calli!
GEN. Què passa?
MAX. (*Fent acció d'agafar l'insecte.*)
Calli, calli... Ja'l tinc!
(*Mostrantli la ma mitj closa.*)
Ja'l tinc, ja... Mfrisse'l.
GEN. (*Ficsantshi.*) Un burinot!
MAX. Y es rós! Dú bones noves!
GEN. No'l mati, pobrissól
MAX. Còm, que no'l mati?
Quan vostè se'n endú cap a la guerra
un exèrcit de dèu, de vint mil homes,
que m'hi presento mai, jo, per ventura,
a ferli coacció?
GEN. No'l mati!
MAX. Oh, joia!
Un general ab cor d'infant!... Doncs. vaja,
(*Ab generositat.*) li dono llibertat!
(*Fa acció de deixar anar l'insecte.*)
A viure!... Espero
que això que are jo he fet ab la bestiola
demà ho farà vostè ab el seu exèrcit
de dèu, de vint mil homes, que be valen
tant com un burinot...
GEN. (*Indignat.*) Calli, home, calli!
No digui disbarats!...
MAX. L'he ofès?... Perdoni.
(*El General s'aparta. EL DOMADOR entra per l'es-*
guerra.)
DOM. (*A Max.*) Tot està apunt.
MAX. Molt bé.
DOM. Y, ara, ab quin ordre
han de anâ els comensals?
MAX. Jo'ls posaria...
Així: al costat del Magistrat, el Lladre.
DOM. Y ara! Què dius?
MAX. Si, si, el Lladre.
DOM. És possible?
MAX. El Banquê ab el Captaire.

- DOM. Horror!
- MAX. El quefe
d'Éstat el pots posâ al costat de l'Acrata.
- DOM. Ets irònic, Max-King!
- MAX. Després, fent «ambo»,
l'opulent Fabricant y el trist Minaire;
y el General aprop de'n Pau Bonhome.
- DOM. Ets boig, Max!
- MAX. Boig? Per què?
- DOM. Tu sapiguessis
quin desengany t'esperal
- MAX, Vols di?
- DOM. Ignores
que aquesta gent, plegada, no pot viure
y que aquí's treurà'ls ulls, el fetge, l'ànima,
abans de que's rebaixi a compartirse
ni una engruna del pà que li ofereixes?
(LA CAMBRERA entra per l'esquerra. Al fons, el
Banquer, l'atura y comensa a ferli festes fins que
acaba per abraçar-la.)
- MAX. Però ho dius de debò? Son així, els homes?
- DOM. Al món sols hi há un poder extraordinari
que sab ajuntar l'or ab la miseria....
(Signantli el grupu format pel Banquer y la Cam-
brera,)
- Veus?... Els amors impúdics, la lascivia,
l'instint sexual.
- MAX. Ah! Si? No'n passis ànsia,
Ja veuràs, an aquet, com l'espavilo.
(Se dirigeix al grupu format per la Cambrera y el
Banquer. Mentrestrant. entren per l'esquerra
FABRICANT y MAGISTRAT.)
- FAB. Quina taula!
- MAGI. Quin gust!
- FAB. Quin art!
- MAGI. Esplèndit!
- FAB. Les ostres y el xampany... com que no'n tasto..
- MAGI. Ja seuré al seu costat; fa be de dirho.

- FAB. Y als llocs que no hi ha nom, qui hi deurà seure?
MAGI. Això es que'ns hi voldrà posar senyores!
MAX. Senyor Banquer....
BANQ. Marquès!...
MAX. Per Deu, li prego
un xic de discreció. Aquesta cambrera
jo la pago, y ho faig perque'm serveixi
a ne mi y no a vostè.
- BAN. (*Sofocat.*) Be... jo... perdoni...
(*La Cambriera s'enretina cap al fons.*)
- FAB. (*Baix al Banquer.*)
Què li ha dit? què li ha dit?
- BANQ. M'ha dat un mico.
- DOM. (*Alarmat, à Max; baix.*)
Parlen de micos, King, altra vegada!
- MAX. (*Sorprès.*) Vols dir que han olorat?..
- DOM. Tingues prudencia!
No augmentis les sospites, que't perdríes.
- MAX. Sortíme, doncs, aviat.
- DOM. (*A un grupu de senyors.*)
Senyors, quan vulguin!
(*A un altre grupu.*)
Quan tinguin gust, senyors!
- MINIS. Santa paraula!
(*Tots els senyors fan acció de dirigir-se à l'esquerra.*)
- MAX. Dispensin... un moment.
- MAGI. Digui.
- MAX. (*Signant el salonet de la dreta*)
Allí esperen
uns quants invitats més.
(*Moviment d'espectació entre'ls senyors.*)
Rès d'etiquetes;
son amics de confiança. Avant!. Fes qu'entrin.
(*Cambriera vá a la porta de la dreta y obra a la colla
de pobres que surten mitg atropelladament. Al-
güns d'ells se treuen la gorra. Tots se queden bo-
cabadats, devant del senyorito.*)
- MINI. Què significa, aixó?

- Gen. Y ara!
- MAGI. Què volen?
- MAX. (*Als pobres, que no gosen avançar.*)
Avant, tots! Endavant!...
- BANQ. (*A Fabricant, baix.*) Cordi's
- FAB. (*Baix.*) Ja ho feia.
- MAX. (*Als Pobres.*) Passin al menjador.
- CAPT. Còm?
- FAB. Es possible,
senyor Marquès?...
- MAX. Què hi ha?... Què'ls passa?
- GEN. (*Als altres senyors.*) Opino
que devem retirarnos
- MAGI. Si, si, anèmsen!
- MINI. Això ja es més que burla; es un agravi.
- MAX. Per què?
- BANQ. Vostè dirà!
- FAB. Es boig!
- MAGI. Doncs que'l tanquin
- G.PAS. Senyors, per caritat!
- DOM. (*Baixa a Max.*) Max-King, prudencial
- CAPT. (*A Miner.*) No volen menjà ab naltres?
- MIN. Nò.
- CAPT. Ni ganes!
Jo tampoc hi vui ser!
- MAX. (*A Captaire.*) Perquè, no?
- CAPT. Fugil
Per menjà entre senyors y ab etiqueta,
prefereixo pairarme 'n
- ACRA. Que no hi clissa,
que hi estarem en pena, an aquí, els pobres?
- DOM. (*A Max.*) La miseria, la veus? Orgull!... enveja!
- BANQ. Anèmsen.
- MAX. Prò .. perquè?
- ACRA. (*A Banquer.*) No; per nosaltres
no estiguin... Vagin fent. De la finestra,
encavat, ens podràn tirar les sobres...

MINI. Si'n queden!

MAX. Còm s'enten?...

GEN. O ells o nosaltres.

BANQ. (*Als pobres.*) Fòra d'aquil

G.PAS. (*A Banquer.*) Per Deu, no'ls exasperil

MAX. (*Baix a Domador.*)

Si aixó es l'humanitat, ja vos la dono!

DOM. (*Baix a Max.*) Dons t'està bé, per tafanê.

CAPT. (*Als pobres.*) Anem!

FAB. (*Als pobres.*) Fòra!

MAX. Entre germans, s'estila aquesta guerra?

BANQ. Germans de part de qui?

ACRA (*Ironic.*) Germans!

G.PAS. Del jove

marquès es la raó... Sí, tots els homes
som germans. Com germans hem de portarnos.
(*A Max*) Pró es el tracte social lo que'ns obliga
a viure distanciats els uns dels altres,
a distingir, senyor marquès.

MAX (*Exaltat*) Hipòcrites!

Y us dieu fills de Deu?

G.PAS. Y en som! Dubtarne

es una gran blasfemia.. Deu creà l'home,
y a imatge d'ell mateix, que va crearlo:
inconscient de tot mal, bò, pur...

ACRA. Mentida!

En Darwin, el gran Darwin, en son obra
capdal sobre l'origen de l'especie,
ens demostra que nó.

MAX (*A Acrata, intrigat.*) Què diu en Darwin?

ACRA. Què diu? Y això no sab? Doncs què dimoni
li han ensenyat al Extranger? Diu Darwin
que l'home vé del mico.

MAX. (*Fent un brinco.*) Còm! Del mico?

ACRA. Sí.

MAX. Això que dieu es fals!

MINER. Bé, no s'ho prengui

aixis, tampoc!

MAX. (*Ab gran exaltació*) Es fals!

- ACRA. Ell ho assegura
y dona els seus motius; sinó que ho diguin
els enlletrats...
(*Max interroga avidament ab la mirada al Ma-*
gistrat.)
- MAGI. Si, si, .. a mi també'm sembla,
ab perdó dels vells textos de la Bíblia...
que en Darwin te raó. (*Max va per abraonarsi.*)
- DOM. (*Deturantlo.*) No, Max!
- MAX. Mentida!
Déixame'l castigâ an aquest imbècil!
(*Max se despren del Domador enpaitant a Magis-*
trat corre, salta nirviós, desesperat, tombant ca-
diros, grinyolant; enfilantse als sillons, trencantho
tot. Els senyors y els pobres, acobardits s'ajunten
tots cap a l'esquerra.)
- GEN. Horror!
- BAN. S'ha tornat boig!
- G.PAS. Misericordia!
- MAGI. Pobre de mil
- MINI. Fugim!
- DOM. (*Se treu el fuet y'l fa pelar*) Hop-là! Rendeixte!
- MAX. (*Saltant encara*) L'home, del micol!
- CAP. Es perillós!
- BANQ. Una arma!
- GEN. Sense pietat! (*Se treu el sabre*)
- LLAD. Matèulo.
- MAX. (*En un suprem esforç, pren el sabre del General.*)
Porta l'eina.
Ah! Davant del perill, guaitau, s'ajunten
lo mateix que moltons. Voleu matarme?
Doncs no us vui dà aquet gust!...
- DOM. (*Volentlo desarmar.*) Max!...
- MAX. (*Donat una empenta a Donador y desprenentse'n*)
Tu. . ab eis homes!
(*MAX entra precipitadament al salonet de la dreta*)
- GEN. (*Que haurà quedat darrera de tots*)
Tànquinlo ab clau, y aviat que se l'enduguin.
(*Se sent un gran grinyol molt intens y molt agut. El*

Domador và a obrir de bat a bat la porta del salonet.)

DOM. Es inútil, senyors!

BANQ. Què passa?

DOM. (*Senyalant cap a dintre.*) Guàitinlo. .
S'ha degollat!

(*Tots, senyors v pobres s'apropen a la porta guaitant a dintre ab por v curiositat.*)

ACRA. Es cert! Veniu! Mireusel!

CAPT. Deu l'hagi perdonat!

MINI. Quina desgracia!

G.PAS. Quin disgust, el marquès!

DOM. El suicida
no era tal fill, ni tal marquès.

MAGI. Doncs, qui era?

DOM. Era un intrús, un ser d'una altra rassa.

Jo ho puc justificâ... Un moment, perdonin:..

(*Domador se'n và al Salonet.*)

BAN. Quin tipo original!

ACRA. Extraordinari!

MAGI. Un gran degenerat.

FAB. Un neurastènic
deshauciat; rès més.

(*EL DOMADOR entra ab el sabre brut de sang y una cua de mico a la ma.*)

DOM. Veuen? La cua!

Era un mico ensenyat! En Max!

(*El Domador llensa la cua y entrega'l sabre al General.*)

MAGI. (*Sorprès*) Còm? Y ara!

P.BON. L'orangutà Max-King?

CAMB. Si jo ja ho deia!

Un miquet que tenia coses d'home,
com molts homes tindran coses de mico.

G.PAS. Un mico!

MAGI. Prò d'hont surt? Qui era'l seu amo?

DOM. El seu amo era jo.

FAB. Vostè?

BAN. Es possible?

MINI. Bé, però, qui es vostè, si pot saberse?

DOM. Un domador de feres, per servirlos.

MAGI. Mercès!

DOM. Y que ara's veu a la miseria
per culpa de vostès.

G.PAS. (*Escusantse.*) Fill meu... Nosaltres...

BAN. Si l'hem de indemnisar d'alguna cosa...
Díguiho.

DOM. No. Unicament d'una manera
podrien compensarme'l perjudici
ocasionat.

GEN. Còm? Digui.

FAB. Parli. Expressis.

MINI. Veiam, potser.. Qui sab?

MAGI. Còm?

DOM. Còm? Dignantse
qualsevol de vostès a complir la gavia
que'l desdixat Max-King m'ha deixat buida.

(*Tots, pobres y senyors, queden en una positura còmica de gran sorpresa.*)

TELÓ

Una Pesseta